

TÓTH LÁSZLÓ

Minden addig...

Laudáció Hodossy Gyula Forbáth-díjához (2022. november 16., Fülek)

A Szlovákiai Magyar Írók Társaságának Forbáth Imre-díja, mellyel a Társaság 2003-tól, évről évre az előző esztendő legjobbnak ítélt szlovákiai magyar költői teljesítményét jutalmazza, immár huszadik alkalommal került kiosztásra az idén. Eddig, ha jól számolom, tizennégyen kapták meg (voltak, akik kétszer is). A díjról a Társaság Választmánya dönt, melynek értelmében azt ezúttal Hodossy Gyula kapta a *Minden addig* című verseskötetért. Amihez annyit tennék hozzá, hogy költőnk mostani díjazása szerintem – tavalyi József Attila-díjához hasonlóan – egyúttal eddigi négy és fél évtizedes költői-írói pályájának jutalmazása is. Költőnk ugyanis tizenhat éves kora óta publikál, s már legelső versével is jelentős visszhangot keltett; olyat, hogy a vers olvastán még azon komor idők éber pártelvtársai is azonnal összevonták a szemöldöküket, és ki is rótták rá az általuk elrettentőnek szánt penitenciát. Persze, nem értek célt, mert induló poétánk nemhogy *elrettent* volna, hanem, mint látják, itt áll, rendületlenül, s legújabb irodalmi díját készül most épp átvenni...

Elnézést, hogy ilyen messziről kezdtem, de költőnk mindenkori értékelését lehetetlen valahányszor nem innen kezdeni, mert említett zajos messziről indulásának ösztönzése és emléke azóta is ott munkál minden lépésében és mozdulatában, és későbbi költői-írói s közemberi pályájának értelmezésében is segítségünkre lehet. Az ugyanis, hogy már tizenhat éves korában is egyaránt élesen *elütött* mind közvetlen, mind szélesebb környezetétől, máig – s általában mindenben – jellemzi pályáját, azaz költőként-íróként is máig *elüt*, vagyis kilóg a sorból, mást csinál és másképp mindent, így verset is és verseskötetet is, mint más. Aminél lehet-e nagyobb érdeme a költőnek, alkotó embernek, mint hogy más, mint más?

Hogy csak egyet mondjak itt, ahol legújabb verseskötetéről beszélünk ugyan, melynek azonban, ha jobban megnézzük, egyötöde próza. S ez is vegyes: valamósos és értekező egyaránt, egymást követve. Melyekben egyként mesél családjáról, gyermekkori emlékeiről, olvasmányélményeiről, illetve szülőföldjéről, a Csallóközről, s a nagy életpéldáról, Vámbéry Árminről, míg másutt,

áttételesen bár, sokatmondón a sziget-létről, szigetember-létről értekeznek, vagy éppen a szlovákiai magyar értelmiségi létről, az értelmiség kultúra-meghatározó küldetéséről ad helyzetjelentést. De milyen megfontolásból kerülnek ezek egy verseskötetbe (még ha a végére is)? – kérdezhetné bárki.

Lehet, kevesen emlékeznek már rá, annak idején, még a hatvanas-hetvenes évek fordulóján Csoóri Sándor versesköteteinek volt a jellegzetessége, hogy azok végére a költő mindig odaillesztette valamelyik, bizonyos nézetben az adott kötetének verseit is értelmező esszéjét, vallomását. Nos, azt gondolom, Hodossy ezt a különleges, bár nem egyedi, ugyanakkor mégis nemes hagyományt is folytatja mostani, vegyes műfajúként is *olvasható* kötetével. Aki ismeri korábbi köteteit, könyveit, azokban is kezdettől találunk prózába hajló vallomást, helyzet- és jelenségelemzés felől érkező értekezést (cseverészést? trécsét? tereferét?, de, más oldalról nézve: tárgyyszerű analízist) – mi több, vers és próza sokszor nem is különül el nála, egymásba ér; mégis, a vallomás bensőségessége, a személyesség hőfoka általában a legihletettebb lírává nemesíti/avatja opusait. Így, illetve ezen a nyomon továbbhaladva, már nem csodálkozhatunk, ha új könyvében is van például olyan prózai emlékezése, melyben egyik korábbi versét *folytatja*, s vannak versei, melyek értékezései valamely elemét, motívumát elevenítik meg, írják-viszik tovább. De van ciklusa itt, a *Morzsák*, mely egy-két mondatos prózatöredékekből, néhol aforizmaértékű enigmákból, gnómákból áll (kötetének egyik erőssége e ciklus!), konkrétan 60 darabból, melyek – s itt megint újabb összefüggések felé nyílik ajtó – költőnk hatvanadik életévében születtek, s az elvont líraiság nyelvéen akár különös-különleges életrajzként, életrajzi vallomásokként, vallomástöredékeként is olvashatók. Mindemmellett a távol-keleti – kínai, japán – versfilozófiákra, filozófiai traktátusokra, bölcséleti példabeszédekre, példamondatokra is hajaznak, utalásrendszerüket kivetítve az emberi kultúra (kultúrák) egészére, s belemártva az idők végtelenjébe is...

Persze, mindezek mellett is számos a konkrétan jelzett vagy jelöletlen, nevesítetlen utalás, és ún. „kulturális idézet” Hodossy verseiben, melyek alapján akár – mindig valamihez, valakihez, valamire, valakire – kapcsolódó, reflektáló lírának is nevezhetnénk az övét (ami különösen érvényes legújabb, megjelenés előtt álló verseskötetére), mely egyszerre jelzi kapcsolódásait is, ugyanakkor különállását, különállásait is. Sporthasonlattal élve, akár a távolugró: nekifut, elrugaszkodik, és – valahol – földet ér. De onnan már más a perspektíva, más fényben a dolgok, tárgyak, s benne is már ott a maga mögött hagyott (megugrott) táv, s ő is e távval (távolsággal) gazdagabb, miként minket is e távolság élményéhez, illetve birtokába juttat. Mindehhez különleges, egyénített nyelve, nyelvezete is társul, sokszor a magyar nyelv általános szabályait is *beszédesen* áthágva – mondhatni: verseinek külön grammatikájuk van –, s olyan nyelvi struktúrákat hoz létre és működtet, melyek adott esetben egyediségük révén is új, szokatlan tartalmakkal,

jelentésekkel ruházzák föl a versét (mint például a *Vágy a Ki!* című opusa). Egyidejűleg, s ezt jeleztem is már fentebb, mindegyik versdarabja valamilyen történetet is mond, valamilyen történetből indul, melyek végül új történeteket nyitnak bennünk, ahol azokban már mi: az olvasói folytatódunk...

Befejezésül pedig hadd idézzem még az e mostani díjának nevet adó Forbáth Imre két aforizmáját.

Először is ezt: „*Szabályos ritmusért nem írok verset. Szőnyeget porolok.*”

Nos, díjazottunk költészete – e jelen könyvével is – azt igazolja, hogy szabálytalan ritmusú versei mindig is személyiségének belső történéseihez, ritmusához igazodtak, s azt képezték/kottázták le a hozzájuk előkeresett szavak segítségével.

Másodszor pedig, illetve végül: „*Haptákban állva is lehet, bár nehéz verset írni.*”

Hodossy versei pedig épp hogy teljes belső szabadságának, felszabadultságának példái, bizonyítékai. Aki egész eddigi öntörvényű életét e szabadságtól vezettetve élte le és írta végig, ám aki az érték, értékek előtt mindig feszes haptákba vágta magát, úgy tisztelgett nekik.

Olvassák, kérem, ajánlom, a *Minden addigot*. Hiszen – s ez is könyvének egyik olvasata – minden addig van, amíg költészet van.